

grafie en een index op personen, plaatsen en zaken. Op de technische afwerking valt heel wat aan te merken: herhaaldelijk lopen regels scheef over de bladzij of is hun onderlinge afstand ongelijk.

Ganzenbord

Tenslotte kreeg ik nog net op tijd voor dit overzicht het *Hollands Monumentenspel* in handen. De Kon. Ned. Oudheidkundige Bond heeft zich door het oude ganzenbord laten inspireren om een andersoortige bijdrage aan het monumentenjaar te geven. Het Projectontwikkelingsbureau Amro-Westland/Utrecht te Amsterdam maakte de uitwerking van dit idee mogelijk.

De ene kant van dit grote vouwblad (72 x 84) geeft informatie over monumenten en monumen-

tenzorg, dit is als „poster” gedacht, maar dat lijkt me dan wel een reuze saaije. Op de andere kant is het spel ingetekend, gelukkig heel wat fleuriger. Minimaal drie spelers maken een tocht door Nederland, waarbij de hindernissen hun gelegenheid geven kennis op te doen over de historie van plaatsen en gebouwen. Boeten en andere bijdragen moeten ze met echte centen betalen om te begrijpen dat monumentenzorg geld kost. De K.N.O.B. hoopt op grote verspreiding van dit spel, met name onder de jeugd. Via de stichting School en Bedrijf zullen alle scholen voor voortgezet onderwijs het dan ook kunnen betrekken. Andere geïnteresseerden kunnen het verkrijgen door f 7,50 over te maken op giro 14 03 80 van de K.N.O.B. te Utrecht.

L. v. T.

Een paardetram van de lijn Oosterspoor-Staatspoor-F. C. Dondersstraat. Foto: Gem. Archief Utrecht, T. A. Lichte Gaard c.1900.

De eerste paardentram in Utrecht

Op 28 december 1878 was de Stichtsche Tramway Maatschappij opgericht en deze maatschappij ging een paardetram aanleggen van Utrecht naar Zeist; omdat de Gildbrug in de Biltstraat vernieuwd moest worden, werd op 28 april 1879 eerst de lijn van het Utrechtse stationsplein naar deze brug officieel geopend. Op 29 april 1879 stond er het volgende verslag van in het Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad:

„De Stichtsche Tramway is gister plechtig ge-

opend. Ten twee ure vereenigden zich op het station heeren kommissarissen, de directeur en de aannemers en kwamen de genoodigden aan, waaronder burgemeester, wethouders en sekretaris der stad Utrecht, de hoofdingenieur en de ingenieur van de waterstaat en verdere autoriteiten en belangstellenden. In twee tramwagens, getrokken door keurige Ardenner paarden, wier hoofdstellen met bloemen waren versierd, ook de koetsiers prijken met bloemruikers, reed men tusschen een

rij nieuwsgierigen, die overal de straten bezet hielden, van 't stationsplein naar de Gildbrug. Daar steeg men uit en had gelegenheid de werkzaamheden aan de brug, die vernieuwd wordt, te bezien. De terugtocht werd even gelukkig volbracht, als de heenrit. De weg liep goed, de wagens zijn net, geen enkele maal was er sprake van ontsporing. Men deed den rit in 12 minuten, van de Gildbrug naar 't Rijnspoorwegstation. Zijn paarden en koetsiers gewend en zijn de sporen wat glad gereden, de rit zal, zoo mogelijk, nog gemakkelijker gaan. Zoo mogelijk, zeggen we, want eigenlijk liep alles reeds nu even uitstekend. De paarden zijn niet groot, maar krachtig gebouwd. De rijtuigen¹⁾ zijn goed afgewerkt. Die, waarmede de opening plaats had, zijn de Brusselsche. De Haarlemsche zijn nog fraaier; zij hebben echter compartimenten: 1e en 2e klasse. Deze rijtuigen met twee klassen zullen slechts op enkele ritten van Utrecht naar Zeist en vice versa gaan. Verder zullen de ritten voorloopig nog slechts 6 maal per dag heen en weer naar Zeist plaats hebben. Heden is de dienst tusschen 't stationsplein en de Gildbrug begonnen. Voor dames en kinderen, die in de Baan willen gaan wandelen, zal de dienst eene zeer geschikte gelegenheid aanbieden, om gemakkelijk van de stad de Baan te bereiden en na de wandeling buiten²⁾ weder naar de stad terug te keren. Dat zal later, als de tramweg naar Zeist is geopend, nog gereeder middel wezen, om de wandelingen verder uit te strekken.

Doch wij komen op de plechtige opening terug. Na afloop van den tocht heen en terug werden de geïnviteerden door Heeren kommissarissen uitgenoodigd naar het hotel de la Station³⁾ te gaan, waar de nette bovenlokalen met groen waren versierd. De burgemeester van Utrecht mr. W. R. Boer, wenschte de maatschappij daar geluk met den aanvang van haar werk, dat althans een deel van den weg kon geopend worden; hij drukte de hoop uit, dat weldra de weg naar Zeist zou worden geopend, en dan het nieuwe gemeenschapsmiddel tusschen de hoofdstad van 't Sticht en het bloeiende dorp Zeist, beide gemeenten tot haar welzijn, te nauwer zou verbinden, en de welvaart der onderneming zou verzekeren.

De voorzitter der commissie, de burgemeester van Zeist, jhr. W. K. Huijdecoper, dankte allen die bijeen waren voor hunne gewaardeerde tegenwoordigheid. Hij vertrouwde, dat de Stichtsche tramway dezelfde populariteit zou weten te winnen, die dit middel van verkeer overal elders verwierf; onbekend maakt onbemind, zegt men; hoe meer de zaak bekend zou worden, te meer, hij was er van overtuigd, zou men haar lief krijgen. Ten slotte drukte hij de hoop uit, dat de Stichtsche tramweg den bloei van Utrecht en van Zeist beide zou helpen bevorderen.

Heerlijk weder begunstigde de eenvoudige feestelijkheid.

Moge dat fraaie weder een goed voortteeken zijn voor het welslagen der onderneming."

Dr. A. van Hulzen

- 1) De tramwagens werden ook nog wel rijtuigen genoemd.
- 2) De Maliebaan was toen nog buiten.
- 3) Later kreeg dit hotel de naam van Terminus.

Geschenken

Nu de feestdagen weer in het verschieft komen, is het voor de leden van onze vereniging wellicht nuttig om te weten, dat nog steeds de mogelijkheid bestaat om een tweetal Oud-Utrecht uitgaven te verkrijgen. Zowel een aantal van de litho's van William Kuik, als de Hornhövius-kaartmap, uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling „Kaartmakers van 't Sticht", kunt u zich op het Gemeentelijk Archief, Alexander Numankade 199 te Utrecht, aanschaffen. De litho's kosten nog steeds f 12,50 per stuk, de prijs van de kaartmap bedraagt f 10,—.

Prentbriefkaarten

Onderstaande foto en elf andere uit de overgangstijd van „het stadsgezicht in tekening en prent" naar „het stadsgezicht als foto" willen samen karakteristiek beeld geven van een aantal Utrechtse aspecten een eeuw geleden, op de grens van oud en nieuw. Nader commentaar op de voorstellingen

De Mariaplaats naar het oosten, ca. 1780. Foto: P. Oosterhuis (Gem. Archief Utrecht).

volgt in volgende nummers van het maandblad. Deze kaarten zijn door Oud-Utrecht uitgegeven ter gelegenheid van het monumentenjaar, en zullen vanaf 1 december verkrijgbaar zijn onder andere bij het Gemeentelijk Archief (Alexander Namankade 199), het I.C.U., de V.V.V. en verschillende boekhandels. Prijs f 6,— per mapje.